

An aerial photograph of a residential neighborhood, showing various houses, green lawns, and trees. A large, semi-transparent purple rectangle is overlaid on the center of the image, containing white text. The text is the main headline of the article.

“Architectuur kan de sociale samenhang verbeteren”

Sinds vorige zomer is Erik Wieërs de Vlaamse Bouwmeester. Hij volgt in die functie Leo Van Broeck op, die een luid en duidelijk pleidooi voerde voor de versterking van dorps- en stadskernen. Dat is een onvermijdelijke evolutie, weet ook zijn opvolger. Hij wil er vooral voor zorgen dat de kwaliteit van het leven in die kernen verbetert.

T Liesbet Corthout F Bram Van Bossuyt

“Onze verspreide bebouwing is onlosmakelijk verbonden met hoe wij naar de wereld kijken.”

***Waarom bent u Vlaams
Bouwmeester geworden?***

“Het is een open procedure. Iedereen kan zich kandidaat stellen. Ik ben altijd al bezig geweest met de vraag hoe je voor architectuurkwaliteit kan zorgen. Ik heb ook interesse in de maatschappelijke waarde van architectuur. Ik geloof er sterk in dat een gebouw kan bijdragen aan een betere sociale samenhang. Ik vond het ook tijd voor een nieuwe uitdaging. Mijn werk binnen ons architectenbureau heb ik voorlopig stopgezet en mijn lesopdracht aan de universiteit is sterk ingeperkt, zodat ik mij volledig kan focussen op het Vlaams Bouwmeesterschap. Het is interessant om vanuit een globalere visie met architectuur bezig te zijn.”

Wat zijn uw grootste uitdagingen als Vlaams Bouwmeester?

“Bouwmeesters hebben twee grote taken. De eerste is de overheid – zowel de Vlaamse als de lokale besturen – begeleiden en adviseren in het bereiken van architectuurkwaliteit. Als een gemeente bijvoorbeeld een nieuw gebouw wil, kunnen we de procedure begeleiden. De tweede taak is een bijdrage leveren aan het debat over architectuurkwaliteit. We zetten belangrijke zaken mee op de agenda, bijvoorbeeld door onderzoeken te doen of pilootprojecten op te zetten. Zo konden gemeentebesturen die openbaar domein wilden aanleggen dit voorjaar ondersteuning vragen om de kwaliteit te verhogen – een openbaar domein dat verkeersvriendelijker is voor de zachte weggebruikers en dat ontmoetingsplekken schept voor de buurtbewoners. Een openbaar domein ook dat meer onthard en vergroend is. Wij brengen de gemeente dan in

contact met nuttige experts op het vlak van participatie, landschap, waterhuishouding ... We bekijken geval per geval waar de noden liggen.”

U spreekt over ‘wij’.

De Vlaamse Bouwmeester is meer dan uw persoon?

“Het team van de Vlaamse Bouwmeester bestaat uit zo’n vijftien mensen, die samen meer dan 150 jaar ervaring hebben. Sommigen zitten al in dit team sinds de eerste Bouwmeester eraan begon en hebben enorm veel ervaring in het begeleiden van projecten. Ik heb al veel bijgeleerd van hen.”

In hoeverre volgt u de lijn die uw voorganger

Leo Van Broeck uitgezet heeft?

“Het probleem van onze verspreide bebouwing heeft mijn voorganger ook al aangebracht en specialisten zijn het er al jaren over eens. De beweging om meer in de kern te wonen, dicht bij alle voorzieningen, staat al uitgetekend in het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Experts, politici en de administraties zijn er al van overtuigd. Onze grote taak is om iedereen mee te krijgen. Daarnaast wil ik de focus leggen op de kwaliteit van de ruimte.”

De toekomst ligt in de stads- en dorpskernen?

“Het is nu al bijna te laat. We moeten ophouden met te bouwen in open gebied. Vroeger zochten wij naar een *missing link*, bijvoorbeeld een verbinding tussen twee autowegen. Nu maken we de omgekeerde beweging en bekijken we waar er landschappelijk nog *missing links* zijn. In een project rond de noord-zuidverbinding in Limburg bekijken we bijvoorbeeld eerst waar we het

landschap kunnen laten doorlopen door viaducten te plaatsen. Je merkt dat dat besef begint te groeien.”

Hoe ziet u die versterking van de dorpskernen dan concreet?

“Daar is wel wat verwarring over en het is goed dat we sommige dingen beter kunnen duiden. De manier waarop we bouwen in de steden kan zeker nog beter. Wie een appartement bouwt, doet dat nu in de eerste plaats als investering. Dat is een markteconomisch model: woningen bouwen is business. We moeten daar vragen bij stellen en nadenken over hoe de gemeenschap met wonen wil omgaan. Wonen in de kernen moet ook betaalbaar zijn, maar er is een grote achterstand in de sociale woningbouw, want nieuwe stadsontwikkelingsprojecten mikken op mensen met centen. Daarnaast opteert sociale woningbouw vaak voor grote gebouwen. Dan krijg je gettovorming, wat niet bevorderlijk is voor goed samenleven.

In het buitenland zijn er bijvoorbeeld wooncoöperaties, waar een groep burgers een woonproject opzetten. Ook onze markt moet zich daarop voorbereiden, maar dat zit niet in onze aard: wij beschouwen wonen als een individuele uitdaging. Veel Vlamingen willen ook wonen waar zo weinig mogelijk andere mensen wonen. Nochtans is dat heel eigenaardig, want zelfs de holbewoners wisten hoe belangrijk het is om met een aantal families samen te leven en te wonen. In grotere groepen kan je beter voor mekaar zorgen. Nu lost iedereen hier zijn eigen woonprobleem op en wanneer je daar te oud voor wordt, ga je naar een voorziening. Toch denk ik dat iedereen – zowel wie in een landelijke verkaveling als

“In sommige gemeenten is de parking van de supermarkt de enige ontmoetingsplek.”

wie in een appartement woont – op zoek is naar een buurtschap, naar mensen die je kunt vertrouwen. De ruimtelijke ordening moet de wereld zo inrichten dat het mogelijk is om mekaar te ontmoeten. Dat is een taak voor architecten vandaag.”

Kan cohousing hier een rol spelen?

“Voor ontwerpers is het een grote uitdaging om ruimte zo in te richten dat je goed kunt samenwonen met andere mensen, met mooie kansen op ontmoeting, maar zonder de privacy aan te tasten. Ik geloof echt dat dat kan. Cohousing heeft nu ook een wat negatief imago wanneer er te veel wordt gefocust op het collectieve. Veel van die cohousinggroepen bestaan uit welgestelde mensen die ervoor kiezen om met elkaar bezig te zijn. Een alleenstaande moeder met drie kinderen heeft nu eenmaal geen tijd om wekelijks het gemeenschappelijke gazon te maaien. Cohousing betekent niet dat je verplicht mag worden om bijvoorbeeld elke donderdag te koken. De ruimtelijke ordening moet mensen wel de kans geven om hun burens spontaan te zien, zonder dat ze daarvoor hoeven aan te bellen.”

Hoe staat u tegenover buurtpunten, die meerdere functies verenigen?

“Ik denk dat we fout geredeneerd hebben en leven vanuit een soort efficiëntie. Als iedereen een auto heeft en alles gemakkelijk kan bereiken, maakt het niet uit waar je woont en werkt, waar je kinderen naar school gaan. Boodschappen doe je in de supermarkt.

Je rijdt er met de auto naartoe en neemt alles in een keer mee, heel gemakkelijk. We zijn vergeten dat het kopen van eten ook een sociale activiteit is. Je komt in de winkel mensen tegen die deel uitmaken van je leefgemeenschap. Toen ik klein was, zag mijn moeder dezelfde mensen in de kerk, bij de buurtwinkel en wanneer ze ons van school haalde. Door dat allemaal uit elkaar te trekken, valt het sociale aspect weg. Zo’n buurtpunt is daarop een positief antwoord.”

De auto is bovendien alsmaar minder het toppunt van vrijheid.

“Onze verspreide bebouwing en de problemen van milieu en verkeer die daarmee samenhangen, zijn onlosmakelijk verbonden met de manier waarop wij naar de wereld kijken, waarop wij de wereld georganiseerd hebben. We hebben altijd alles ingezet op economische groei en ik denk dat wij daar nu op een limiet botsen. We kunnen het niet allemaal oplossen vanuit ruimtelijke ordening, maar als Bouwmeester willen we zo veel mogelijk de gevolgen van heel die vergroeiing op de kaart zetten. Elektrische wagens worden nu heel hard gepromoot, maar men lijkt vergeten dat die de files niet korter zullen maken. Wie met ruimtelijke ordening bezig is, moet zich echt richten op die ruimtelijke problemen. In sommige gemeenten is de parking van de supermarkt nu de enige ontmoetingsplek, waar mensen elkaar toevallig tegenkomen. Dat moet anders. Daarvoor moeten wij een oplossing uitdenken.” ▶

Wie is Erik Wieërs?

Erik Wieërs woont in Antwerpen-Noord, in een nieuw samen-

gesteld gezin met drie kinderen. Hij is venoot bij het architectenbureau Collectief Noord Architecten, dat hij in 2011 opgericht heeft met vier andere vennoten. Hij doceert aan de richting architectuur van Universiteit Antwerpen. Sinds augustus 2020 is hij Vlaams Bouwmeester.

Wat doet de Vlaamse Bouwmeester?

De opdracht van de Bouwmeester is de kwaliteit van onze gebouwde omgeving bevorderen. Hierbij heeft hij onder meer aandacht voor de omgeving van gebouwen, hun gebruik, hun beleving en hun beeldwaarde, maar ook voor bouwtechniek en energie- en kostenbeheer. Hij begeleidt opdrachtgevers die gebouwen, publieke ruimte, landschap of infrastructuur willen ontwerpen en realiseren. De Vlaamse Bouwmeester is adviseur van alle leden van de Vlaamse regering.